

**РІЗНОМАНІТТЯ ФІТОПЛАНКТОНУ ВЕРХНЬОЇ ТЕЧІЇ
Р. ПІВДЕННИЙ БУГ (ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)**

А. О. Кутина, Ю. С. Шелюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Питання різноманіття автотрофної компоненти у річках України тією чи іншою мірою розв'язувалися багатьма вченими. Але не зважаючи на те, що в літературі накопичена значна кількість даних про склад, розподіл та функціонування планктонних водоростей екосистем головних річок України – Дніпра та Дністра, аналогічні питання щодо інших переважно залишаються поза увагою фахівців.

Так, парадоксально низьким виявився рівень гідробіологічних досліджень річки Південний Буг – третього за довжиною та площею басейну водотоку України. Фундаментальні узагальнення щодо особливостей таксономічної структури фітопланктону, його кількісного розвитку та домінуючого комплексу планктонних водоростей верхньої та середньої ділянок р. Південний Буг з'явилися завдяки працям О.П. Білоус [1].

Метою роботи було з'ясувати особливості таксономічної структури фітопланктону річки Південний Буг на території Хмельницької області та представити його еколого-біотопічну характеристику.

Оригінальні дані щодо фітопланктону річки Південний Буг було отримано у продовж 2009–2011 рр. на стаціонарних станціях, розташованих у с. Новоконстантинів Летичівського району і с. Кудинка Старосинявського району, де відбір проб проводили подекадно на 4 станціях.

За час досліджень було виявлено 201 вид планктонних водоростей, представлений 212 внутрішньовидовими таксонами, враховуючи ті, що містять номенклатурний тип виду (табл. 1).

Таблиця 1

**Таксономічний спектр фітопланктону р. Південний Буг
(Хмельницька область) (за результатами досліджень 2009-2011 рр.)**

Відділи	Число таксонів, одиниць					Визначені до роду	Родовий коефіцієнт
	клас	порядок	родина	рід	вид (в.в.т.)		
<i>Cyanoprokaryota</i>	2	3	7	14	34 (38)		2,71
<i>Euglenophyta</i>	1	1	1	6	21 (26)		4,33
<i>Dinophyta</i>	1	2	2	3	3 (3)		1,00
<i>Cryptophyta</i>	1	1	1	1	2 (2)		2,00
<i>Chrysophyta</i>	1	2	5	6	6 (6)		1,00
<i>Bacillariophyta</i>	3	10	15	24	55 (55)		2,29
<i>Xanthophyta</i>	1	2	2	3	4 (4)		1,33
<i>Chlorophyta</i>	2	6	11	38	70 (72)	2	1,89
<i>Streptophyta</i>	1	1	1	2	6 (6)		3,00
Усього	13	28	45	97	201 (212)	2	2,18

Примітка. в.в.т. – внутрішньовидові таксони включно з номенклатурним типом виду.

Фітопланктон на досліджуваній ділянці формували водорості з 9 відділів: Chlorophyta – 70 видів (72 внутрішньовидових таксона), що становить 33,9% від їх загального числа, Bacillariophyta – 55 (55) – 25,9%, Cyanoprokaryota – 34 (38) – 17,9%, Euglenophyta – 21 (26) – 12,3%, Chrysophyta і Streptophyta – по 6 (6) – 2,8%, Xanthophyta – 4 (4) – 1,8%, Dinophyta – 3 (3) – 1,4% та Cryptophyta – 2 (2) – 0,9%.

На рівні класів домінували Chlorophyceae (21,2%), Bacillariophyceae (19,8%), Trebouxiophyceae (12,7%), Euglenophyceae (12,3%), Chroococcophyceae і Hormogoniophyceae (по 8%), Fragilariophyceae і Coscinodiscophyceae – (по 6,1%).

Найбільша насиченість таксонами видового та внутрішньовидового рангу була властива порядкам: Sphaeropleales – 32 видів (33 в. в. т.), що складає 15,5% від їх загальної кількості; Chlorellales – 27 (27) – 12,7%, Euglenales – 21 (26) – 12,2%, Chroococcales – 15 (17) – 8,01%, Fragilariales – 13 (13) – 6,1%, Naviculales – 11 (11) – 5,2%.

У структурі фітопланктону провідна роль належала планктонним формам – 64,9% від загального числа видів та внутрішньовидових таксонів, для яких знайдено літературні відомості, літоральним – 17,9%, бентосним – 9,3%, планктонно-бентосним – 2,6%, мешканцям обростань – 2%, планктонних обростань – 1,3%, планктонно-бентосних, наземних – 1,3%, епібіотні – 0,6%.

За географічним поширенням у водоростевих угрупованнях досліджуваної ділянки річки Південний Буг переважали види-космополіти – 81,2% (130 видів і внутрішньовидових таксонів), бореальні – 9,4% (15), мало вивчені – 5,0% (8), північно-альпійські – 2,5% (4), субтропічні форми – 1,8% (3).

За відношенням до галобності найбільш ясно були представлені індіференти – 70,0% (103 види і внутрішньовидові таксони), значно меншою була частка олігогалобів – 12,2% (18), галофобів – 8,8% (13), галофілів – 7,4% (11), а мезогалобів – 1,3% (2).

За відношенням до рН більшість водоростей належала до індіферентів – 53,5% (46 видів і внутрішньовидових таксонів), алкалофілів – 43,0% (37) та ацидофілів і ацидобіонтів – 3,5% (3).

Біологічні дослідження – 2015: Збірник наукових праць. –
Житомир: ПП «Рута», 2015. – С.189-191.

Сапробіологічна характеристика якості води досліджуваної ділянки річки Південний Буг, зроблена на основі співвідношення видів-індикаторів, які визначають різний стан органічного забруднення водної товщі, показала, що у фітопланктоні річки переважають β -мезосапроби – 57,7%. Частка оліго- β -мезосапробів сягала 19,2%, α -мезосапробів – 8,2%, β - α -мезосапробів – 5,5%, оліго- α -мезосапробів – 3,6%, полі- α -мезосапробів – 1,8%, ксеносапробіонти, оліго-ксеносапробіонти та ксено- олігопробіонти, β -оліго-мезосапробів по 1%.

Отримані дані можуть бути суттєвим доповненням відомостей щодо альгофлори р. Південний Буг.

Література

1. Білоус О. П. Фітопланктон верхньої та середньої ділянок річки Південний Буг: Автореф. дис. ... канд. біол. наук. 03.00.17 «Гідробіологія» / О. П. Білоус. – Інститут гідробіології НАН України. – К., 2014. – 24с.